

ljava detelj in koruna. Kako so se naši predniki protivili tem rastlinam in so morale tudi same vlade svoj vpliv in svojo moč vpotrebljevati, predno so kmete prepričale o koristi teh rastlin!

Detelja, katero so naši posestniki pred 100 leti samo kot divjo na dobrih travnikih poznali, je dandanes kot glavni steber za uspešno živinorejo. Ako v krajih, kjer veliko detelje sejejo, kakor na pr. na Českem, ona slabo obrodi, trpi vsa kmetija; ako je premalo piče, se mora število živine skrčiti; ako se to zgodi, bode manj gnoja; ako bode malo gnoja, bode tudi malo pridelkov itd. Kmetijski pregovor pravi: „Pokaži mi oralo in ti bodem povedal, kakošen da si gospodar.“

Ta resnični pregovor bi mi dandanes tudi zamogli na lepo poljsko deteljo obrniti, namreč: „pri komur je detelja lepa in travniki dobro obdelani, je gotovo umen kmetovalec.“

Sejanje detelje ima v kmetijstvu veliko važnost. Kakor je vsakemu dobremu kmetovalcu znano, jemlje detelja svojo glavno hrano iz dolnjih plasti zemlje in iz zraka. Ona nam ne povrača truda in stroškov, katere imamo pri njenem oskrbovanji, le z obilnim in izvrstnim pridelkom, ampak tudi s tem, da vse druge rastline za njo posejane ali posajene brez vsacega gnojenja jako dobro vspevajo. Pri detelji, akoravno več let na eni njivi ostane, kakor na priliko „lucernska“ in „esparseta“ itd., so oskrbovalni stroški zelo neznatni, kakor bomo pozneje videli.

Ker ima ta rastlina tako lepe lastnosti za posestnika, moramo tudi mi se truditi, nji vse tako ugodno pripraviti, kar je le največ mogoče. Za dobro rast in vspevanje detelj je neobhodno potrebno: močna, kar največ mogoče čista plevla zemlja in dovoljno čistega in dobrega semena in pravi kolobar, to je, da za pravo rastlino sledi.

Ako sejemo deteljo v slabo ali pa plitvo preorano zemljo in da je še polna plevla, kjer se take korenice v svoji prvi mladosti ne morejo zadostno razvijati, to je, v dolnje plasti zemlje dohajati, trpi precej na pomanjkanji hrane, kakor tudi po suši; ako pa bi še bilo kaj hrane, ji jo plevel vzame in mlade rastlinice zaduši.

Ako se detelja pregostoma druga za drugo na ravno tistem mestu seje, tudi gotovo ne moremo dobrega pridelka pričakovati. Vendar je pač pri nas navada, kakor tudi po drugih deželah v Avstriji, tako imenovani starinski kolobar ali vrstitev, namreč da pride za ozimnim žitom zopet precej jaro žito, kjer zemlja gotovo ni rahla in čista plevla, ter tako ne ugaja poprej imenovanim pogojem. — Nadalje sejejo mnogi posestniki vsako tretje ali četrto leto deteljo na ravno tisti prostor, tedaj preveč pogostoma. Zavaljo tega se nam ni treba čuditi, ako vidimo slabo deteljo; namesto da dobimo dve do tri dobre košnje in do 80 centov suhega pridelka na oralu, je komaj ena dobra košnja in suhega pridelka kakih 30 centov na oralu. Ni se nam tedaj čuditi, da nam njiva tako malo dà, ampak čuditi se moramo, da še kaj dobimo pri tako nespametnem, bolje rečeno, trmastem gospodarstvu.

Pravilo naj nam bode, deteljo vedno sejati v jara žita, katera sejemo za okopavinami, to je, turšico, korunom, korenjem itd., ker samo take njive so popolnem plevla čiste in rahle; tudi jo moremo z ozimnim žitom sejati, samo da nam mlada rastlinica lahko po mrazu trpi; da se to ne dogodi, jo lahko spomladi zgodaj sejemo med žito. Naj uže bo jaro ali ozimno žito, sejati ga moramo redko, da ima mlada detelja zadosti zraka in svetlobe, da se more tako dobro obrasti. Nadalje ne sme detelja priti pred petim do osim letom na ravno tisto mesto, ker redilne snovi (hrana), katere je iz

dolnjih plasti zemlje izsrkala, se morajo zopet sčasoma nadomestiti.

Kar smo do zdaj v kratko rekli, velja za vse detelje sploh, zdaj pa hočemo popisati poedine.

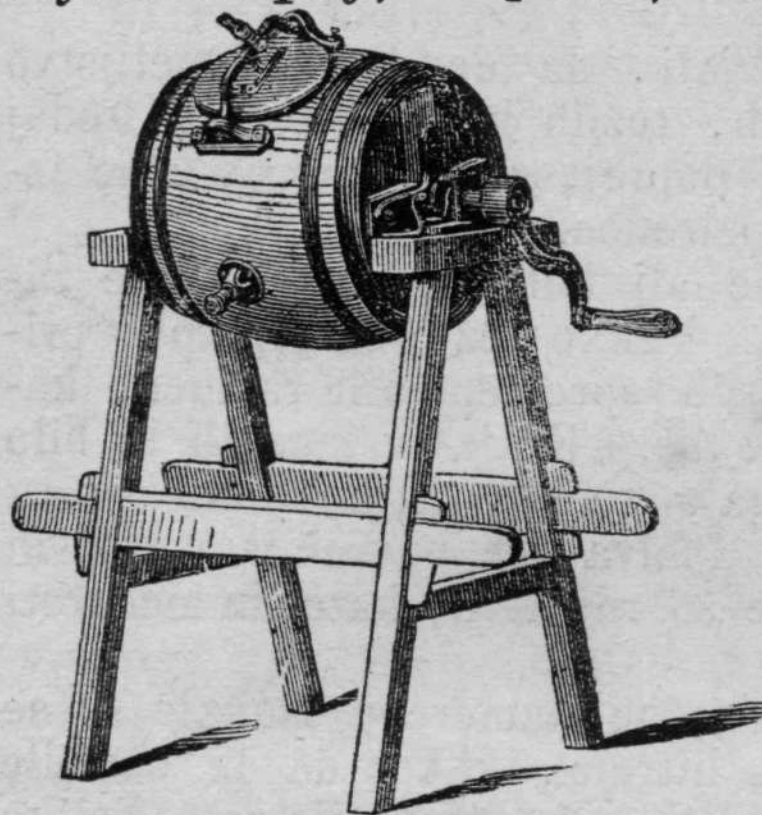
(Se nadaljuje.)

O mlekarstvu nekaj.

(Dalje.)

V zadnjih „Novicah“ popisali smo stoječe pinje z vrtilno pripravo, katera enako služi največim mlekarskim zadrugam, pri katerih se rabi za vrtenje vodna ali parna moč, kakor tudi za manje mlekarske zadruge in večja gospodarstva, pri katerih za medenje zadostuje ročna moč povečšana z vrtilno pripravo in kolesom gonjačem.

Omenjali smo tudi uže pinje v podobi ležečega putriha in priobčimo ga danes tudi v obrisu (glej podobo Lefeldt-ove pinje) z opazko, da se za manjša gospodarstva take pinje priporočajo, ker se v njih z malim trudom in dobro izdeluje surovo maslo,

in ker se v poprečni višini 30—35 centimetrov, lahko napravi daljša ali krajša po velikosti gospodarstva, za katero je namenjena dolga od 15 do 50 centimetrov.

Tudi te vrste pinje prodaja fabrikant gosp. A. Pfanhauser, Wien X, Maximilianplatz 10;

sicer se pa nahajajo tudi med Slovenci pri večjih in manjših gospodarjih. — Vmede se v njih po 15 do 100 litrov smetane; napolniti smejo se samo do tretjine notranjega prostora; znotraj v pinji ne sme biti nikakoršne železnine. Napaka pri pinjah te vrste pa je, da se težko snažijo in suše in pa da se pri osi vretena kolikor toliko poceja smetana.

Avstrijska trgovinska zadruga za mle-karske izdelke.

Vlanska razstava mlekarskih izdelkov v Trstu dala je strokovnjakom priliko, preiskavati dobroto naših domačih (avstrijskih) mlekarskih izdelkov, primerjati njihovo dobroto s ceno, po kateri se prodajajo, in konečno primerjati dobroto in ceno z ono tujih izdelkov teh vrst.

Po vsem tem se je pokazalo, da se pri nas ne izdeluje ne surovo, ne kuhano maslo in tudi ne različne vrste sira tako pravilno in enakolično, kakor se to zahteva na svetovnem trgu pri blagu, katero se prodaja domá in na tujem stanovitno in za dobro ceno. Te napake je odpraviti in v prvi vrsti pripomoči, da se po rednem izdelavanju stalno dobrih mlekarskih izdelkov dosežejo za naše živinorejce boljši prihodki.

V ta namen zbrali so se pretekli čas prijatelji kmetijstva skoraj iz vseh dežel naše države, in zdaj ravno izdali so pravila za omenjeno zadrugo, nekaj progleda o njenem postopanju in vabilo na pristop k zadrugi.

Osnovni odbor sestavljen je tako: Predsednik knez Adam Sapieha iz Galicije; podpredsednik Oton grof Dürkheim iz Gornje Avstrijske; perovodja dr. Josip Poklukar iz Kranjskega; nadalje odborniki: vitez

Atanazij Benoë iz Galicije; vitez Josip Bertel iz Česke, grof Karol Bouquoy iz Česke, grof Karol Chorinsky iz Solnograškega, baron Karol Dalberg iz Moravskega, grof Božidar Falkenhayn iz Šlezije, vitez Apolinar Javorski iz Galicije, Adolf Halla iz Niže-Avstrijske, Ferdinand Kaltenegger iz Tirolske, knez Ferdinand Lobkovic iz Česke, Fridrih Müller iz Štajarske, vitez Julij Riccabona iz Tirolske, vitez Artur Skala iz Niže-Avstrijske, grof Emanuel Thun iz južne Tirolske, vitez Janez Zotta iz Bukovine.

Vabilo predsedništva osnovalnega odbora glasi se takole:

V prilogi doidejo Vam pravila in pregled podvzetja, katero namerava osnovano kot zadruga za povzdigo avstrijskega mlekarstva.

Možje iz vseh delov države sošli so se, da prijavijo oklic vdeležbi, vodi jih prepričanje, da priporočajo podvzetje času primerno, katero bode velikega gospodarskega pomena za vse dežele, za vsacega posameznega kmetovalca.

Kdo bi hotel ugovarjati, da dandanes kmetijstvo nima prestati težkih borb, težjih kakor morebiti kedaj poprej! Bolj kakor kedaj poprej so tedaj upravičene izredne v reči utemeljene naredbe.

Ne samo slabe letine ali bolj in bolj rastoče zahteve stiskajo gospodarja. Veliko težje še trpi pod pritiskom v zadnjih desetletjih spremenjenih razmer, katere kratijo njegove dohodke. Kraji, v katerih bi bilo njemu kaj spečati, zalagajo se od daljine; ako so tu ali tam boljše letine, ne dobiva več povračila v boljših cenah, na kratko, nastale so razmere, katerim nasproti je kmetovalec onemogel.

Razmere prometa in tržne razmere presukale so se v kratkem času, to je, hitreje, kakor da bi se bile mogla ob enem predručati načela kmetijstva. Toliko bolj na času, celo nujnejše je, odkriti neznane prednosti, katere so povzročile nove razmere, in se jih poprijeti.

Zadruga, o kateri govorimo, je sredstvo, novo nastale razmere porabiti na korist vsega kmetijstva. Kakor so na priliko sladkorski okraji še le po novih razmerah prometa v stanu, gospodarstva po ugodnosti svojih zemljišč spremeniti, enako se sme pričakovati splošnega dobrega vpliva pri razcvetanju mlekarstva, katero se najbolj pospešuje z vredbo v zadrugah, po katerih se pospešuje najkrepkeje.

Po prepričanju govorimo, ako trdimo, da se po osnovi avstrijske trgovinske zadruge vsakemu kmetovalcu, kateri si prizadeva, popolnem vporabiti ugodnost razmer, vsiluje nalog, mlekarstvo, do zdaj mu neznano, vsaj zavolj primerjanja poskusiti.

Ugovoru, kateri se dostikrat sliši, da naše naravske razmere razvoju mlekarstva niso ugodne, moramo nasprotovati, sklicevaje se na to, da se dejansko v vseh delih države pri najbolj različnih razmerah (zemljišč, podnebja in krme) uže zdaj pridelujejo prav dobri izdelki.

Sedanji še tako nizki stan tedaj ni nasledek naših naravnih pogojev, temveč je bil do zdaj povzročen po zemljepisni legi države, po kateri se znači kot od morska dežela, in po kateri smo bili zaprti za prodajo mlekarskih izdelkov proti splošnemu svetovnemu prometu; bili smo tedaj omejeni na domačo notranjo prodajo, katera razvoju ni bila ugodna, ker se domači potrebi enako v množini kakor dobroti prelahko zadostuje.

Po združinski osnovi kmetijskih krogov, po vstanovitvi avstrijske trgovinske zadruge dano je sredstvo za prost razvoj, in prilika posameznemu, ki je do zdaj moral prenašati slabe posledice spremenjenih razmer, zdaj tudi uživati njene koristi.

Skupno druženje enakih gospodarskih krogov je

edino naravna bramba v tako silovitem boji konkurence, in to bode tem bolj varovati koristi, kolikor dalje se raztezava. — Prosimo Vas pri tem sodelovati in vabimo Vas, vdeležiti se pri vstanovitvi podvzetja. — K pravilom dovoljujemo si opomniti: §. 3. odstavek 2. določuje za čas po vstanovitvi, katere napovedbe se imajo dodati prošnji za sprejem.

Mogoče je namreč, da pristop namerava samo vdeležbo z denarjem z namenom pospeševanja združinskih namenov, ali pa z namenom, da pripomore posredovanje zadruge k prodaji izdelkov pristopivšega, zatoorej se bode moralo naznaniti poleg deležev podvzetja, katero želi prevzeti prošnik, tudi to, ali in približno koliko blaga (surovega masla) na mesec ali na teden naj bi se spečalo po zadrugi.

Zadnjega naznanila je treba zato, da je predstojništvu mogoče, držati se neke gotove razmere, katero je treba varovati v spolnovanje združinskih zavez gledé vrednosti na prodaj stavljenega blaga in gledé števila družbenih deležev. Ta razmera se ne dá določiti naprej, temveč bo odvisna:

1. od števila družbenih deležev, ki se oddajo udom vdeležujočih se samo z denarjem, ne pa z blagom, in

2. od krajšega ali daljšega časa, kateri poprek preteče, dokler se za prodano blago dobi denar.

Pravice, katere §. 4. odstavek 2. daje predstojništvu na korist malih kmetovalcev, mogel se bo le tedaj poslužiti, ako bode po živahni vdeležbi na razpolaganje potrebni denar.

§. 8. odstavek 4. priznava onim udom (osebam ali družbam), kateri prevzamejo večje število deležev in s tem podvzetje dejansko podpirajo, posebne predprave. Konečno zdi se nam potrebno omeniti, da je izvrševalni odbor namenoma in to v varovanje načela zadrug v pravila sprejel (§. 5. c) samo razdelitev dobička, ne pa obrestov od deležev.

Naj bi se po tem ravnanji oni, katerim je na razpolaganje denarja, ne dali zadržavat, zaupati ga zadrugi enako v lastno korist, kakor v korist zadruge, ker lahko izrečemo z dobro vestjo, da avstrijska trgovinska zadruga ne bode koristila samo pridelovalcem, ampak se razvila tudi v varno in dobro nalaganje denarja.

Ne odbite nam naše prošnje, s katero se do Vas obračamo: pripomoči pri vresničenju podvzetja, katero je tako visocega gospodarskega pomena, in katero ob enem avstrijskemu kmetijstvu pridobi čast, da je prvo nastopilo pot, katera bo v prihodnje pot splošnega razvoja.

Vašo izjavo o pristopu blagovolite poslati pod naslovom v sklepu progleda napovedanem.

Predsedništvo.

(Dalje prihodnjič.)

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Konec.)

Konečni posnetek.

Menim, da sem v tem svojem popisu dano mi nalogo dovoljno rešil in vsa ona stališča jasno dokazal, ki so merodajna za presojevanje naše naloge.

Najprej sem govoril o obširnosti tehničnih priprav in poizved, potem sem utemeljil stavbe, ki sem jih predlagal, razvil sem njihov stavbeni program in sedaj

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 13. junija 1883.

Obseg: Avstrijska trgovinska zadruga za mlekarske izdelke. (Dalje.) — Prešičem frišne vode! — Karbolska kislina prežene garje pri ovcah. — Trgovinske in obrtniške zadeve. — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — V spomin dr. Jan. viteza Bleiweisa-Trsteniškega. (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Avstrijska trgovinska zadruga za mlekarke izdelke.

(Dalje.)

Po izvršilnem odseku osnovalnega odbora imenovane mlekarke zadruge razposlan „progled“ glasi se tako-le:

Podvzetje, ĉegar pravila so priložene, namerava: a) izdelovanje in prodajo vsake vrste mlekarških izdelkov, in vsled tega b) povzdigo mlekarstva sploh. — Koristi, katere ima podvzetje dajati, obetajo se bistveno sledeĉe:

I. za pridelovalca: Zagotovila prodaje njegovih izdelkov za cene kolikor moĉ dobre, tako da se stržijo za pridelovalca najugodnejše.

II. Za povživalca: Zagotovilo, da dobiva nepopaĉeno, vredno in enakomerno blago.

K I. Zadruga mogla bode zmiraj prodajo vspešneje preskrbovati, kakor posamezni pridelovalec. Ona ima na razpolaganje sredstva, po katerih je v stanu zmiraj poduĉena biti o splošnih razmerah na trgu. Ona bo tedaj, kakor bo kazalo, blago na one kraje obraĉala, v katerih se tisti trenutek najboljše speĉava. Koneĉno bo zadruga, ker bo prekupovanje veĉidel odveĉ, stroške za prekupce (posrednike) na najnižo mero skrĉila in s tem svojim druženikom dosegla najvišo kupnino.

K II. Enako bode pa tudi povživalcu primerna korist, ker mu bode zadruga, kateri bo na razpolaganje veliko blaga, zahtevane izdelke, kolikor in kakoršno bo želel, prodajala nepokvarjene in po vrednosti.

Tudi na ves poljedelski razvitek vplivala bode zadruga koristno, ker po gladki prodaji mlekarških izdelkov povzdignilo se bode število živine in s tem ustanovi se eden najvaženjših pogojev za povzdigo pridelovanja zemljiškega.

Kakor zaĉetkom omenjeno, peĉala se bode zadruga s prodajo vseh mlekarških izdelkov, zaĉetkom pa bode njeno delovanje omejeno na prodajo surovega masla (putra). Raznoteri so razlogi, ki priporoĉajo ono omejenje. Pred vsem morali so se vzdigniti pomislili pri velikem razširjenji, za katero je podvzetje namenjeno, ob enem snovati veĉ vrst razliĉnih kupĉij, kakor je

na priliko prodaja surovega masla in sirā. — Odloĉevali pa so še marsikateri razlogi, najprej v roke vzeti trgovino s surovim maslom:

a) Vedno in neposredno obĉenje med izdelovalcem in pa zadruženimi zbirališĉi in prodajališĉi, katerih je pri surovem maslu treba, kaže se posebno pripravno, urno vpeljati razumno in enakomerno izdelovanje surovega masla.

b) Priprava za izdelovanje surovega masla je laglje in ceneje priskrbeti. Dalje je veliko menj težavno izuĉiti osobe sposobno za izdelovanje surovega masla, kakor bo pa to mogoĉe pri sirarijah, za katere ne zadostuje samo znanje ravnanja, temveĉ treba velikih skušenj, da se ogne težkih zgub.

c) Odloĉilne pomenljivosti pa je to, da so tržne razmere za prodajo surovega masla mnogo ugodnejše.

Med tem, ko so namreĉ za sir, kakor priĉajo vsestranske tožbe o padanji cene, prav temni izgledi, opraviĉujejo pa statistiĉne številke mnenje, da povživanje surovega masla neprimeroma bolj narašĉa kakor dejansko izdelavanje.

Ono mnenje potrjuje se tudi po tem, ker se je izdelovanje umetnega surovega masla v zadnjih desetletjih nastalo, izredno razširilo, vendar pa na cene naravnega surovega masla nikakor ni vplivalo, kar kažejo sledeĉe hamburške popreĉne cene veĉih let:

50 kil surovega masla veljalo je poprek	1857. l.	96 mark
	1867. l.	103 „
	1877. l.	132 „
	1880. l.	131 „
	1881. l.	132 „

Smemo tedaj še za mnogo ĉasa priĉakovati neomejene prodaje surovega masla.

Pri vredbi podvzetja, kolikor zadeva promet med druženiki (kot izdelovalci) in pa zadrugo, merodajen je po eni strani zadrugi dani nalog, da skrbi za gladko prodajo, po drugi strani pa posebna lastnost izdelka, o katerem govorimo.

Da bode zadrugi mogoĉe, avstrijske mlekarke izdelke vpeljati na domaĉe in tuje trge, je neobhodno potrebno, da se ji izdelki v taki obliki dajo na razpolaganje, da so res blago za trg.

V to je treba:

1. Primernih množen, to je takih množen, da so velike dosti, ako treba, popolnem zadostovati onim krajem, v katere se je blagu pot odprla,

2. brezpogojno zanesljiva dobrotā,
3. enakost tudi po vnanjem,
4. Strajnost v oddajanji.

Množina in strajnost oddajanja more se samo s tem zagotoviti, da je zadrugi na razpolaganje kolikor moč mnogih in obširnih okrajev.

Brezpogojno zanesljiva dobrotā je najimennitnejša in najpotrebnejša lastnost. Da se ta doseže, ne zadostuje, kar prej prestopiti k enotnemu tovarniškemu ravnanju, poleg tega treba bo izdelke podvreči gledé dobrote skrbni uvrstitvi.

Prav dobro vemo, da se bodo izdelovalci sem ter tje spodtikali nad presojevanjem njihovega dela, vendar pa podvzetje v tej zadevi ne more odjenjati z ozirom na korist stavljenega mu naloga.

Da bode mogoče uvrstenje in razvrstenje primerno izvrševati, treba bo ustanoviti zbirališča za blago, kamor se bode moralo surovo maslo oddajati koj, ko bo vmedeno. Po zlaganji enakovrednih vrst so se ustanovili poprečni izdelki, kateri vsled tega ne bodo zgubili dobrote, nasproti pa bodo pridobili s poravnavo malih razlik v okusu, po zanesljivosti in obstanku, tedaj bodo imeli za trgovino tudi večo vrednost.

Taka zbirališča se morajo sčasoma ustanoviti povsod, kjer se bode pokazala potreba. Začetkom je zaradi premalega števila osebja, katero bi dajalo poročstvo za enakomerno razsojevanje in ravnanje, omejiti se na eno zbirališče na Dunaji, sedežu zadruge in to enako v korist posameznega izdelovalca, kakor tudi vsega podvzetja.

Dunaj ni samo mesto najbolj pomenljivo za povzivanje v vsi državi, ampak se tudi najlaglje doseže iz vseh delov države in ima neposredne zveze z najpomembnejšimi trgi ob morji, tako, da se na Dunaji nepovžito surovo maslo od tod takoj more spečati na vse strani. — V zbirališče na Dunaj došlo surovo maslo se bode koj tehtalo (vagalo) in v dotično dobrotno vrsto uvrstilo.

Za vsako vrsto odločile se bodo cenilne vrednosti, na priliko:

1 gld. 20 kr.	1 gld. 90 kr.	80 kr.	70 kr.	
I	II	III	IV	V

cena za blago postavljeno na Dunaj.

cena za blago postavljeno na Dunaj.

Te cene so spremenljive po okoliščinah trga in služijo v to, da se preračunajo mesečna ali tedenska naplačila družbenikom za doposlano surovo maslo. Dobitek, ki se še dalje pokaže pri sklepu leta od prodaje surovega masla, razdeli se po sklepu rednega občnega zbora med družbenike.

Glavno opravništvo bo tem bolj v stanu, za ugodno prodajo skrbeti, kolikor bolj je podučeno o vsestranskih tržnih razmerah, zanesljiva in večkratna poročila družbenikov o cenah ali novo nastajajočih potih za prodajo morejo pri tem veliko koristiti.

Po povedanem bo posebno zanimivo nekoliko preiskavati, koliko vpliva zamore pospeševanje mlekarstva na narodno blagostanje imeti, in zdi se nam v ta namen najbolj primeren dejanski izgled.

Dansko izvažalo je leta 1870. še 5,670.000 kil surovega masla; bilo je to ob času, ko je bilo še ne zdravnej iznajdeno tako imenovano „Schwarz-ovo postopanje“, in katero je veliko pozornost izbudilo med mlekarji. Prej kakor je bilo to ravnanje še prav znano, dosegli so na Danskem nekateri razumni posestniki, vso deželo obrniti na enotno vredbo izdelovanja in s tem se je veliki trgovini odprl bogat vir stalno enakomernega blaga. Nasledek tega bila je nepričakovana povzdiga, ker uže leta 1875. izvažala je Danska po 11,690.000 kil

in s tem je narastel letni narodni dohodek za kupnino od 6,020.00 kil surovega masla (okoli 9 milijonov gold.).

Akoravno bi bilo napak, iz tega izgleda sklepati na množine, katere se bodo v prihodnje izvažale pri nas, vendar pa je spodbudljiv dokaz za to, koliko vspeha nam obeta delovanje, s katerim se vodi umno premišljeno napredovanje. Toliko bolj smemo pričakovati onim podobnih uspehov, ker so tudi na Danskem oni gospodje, ki so se trudili za zboljšanje mlekarstva, z ustanovitvijo podvzetij za izvažanje posredovali prodajo zboljšanih izdelkov, prav tako, kakor to namerava naša zadruga za Avstrijsko.

Gospodarske izkušnje.

Prešičem frišne vode!

Navadno sicer prešiči rajši jemljejo redko, zelo zelo redko pičo, kakor gosto, pa vse eno hrepené in to posebno v gorkem poletnem času, po frišni vodi. Nekateri sicer mislijo, da je prešičem ljubša grda in umazana mlaka, pa to je velika pomota; v sili se ve da se zadovolji prešič tudi z lužo, toda zdrava mu je samo frišna in čista voda, in kdor bo poskusil prešičem dajati vsak dan frišne in čiste vode, prepričal se bode, kolikokrat jo bodo hodili pit, kako bodo okrepčani in, kar je poglavitno, zdravi. — Še boljše se ve da je, prešiče večkrat spuščati na vodo, kjer se sprehodijo, skopljejo in shladé. Vse to pa je najboljši pripomoček, da se prešiči dobro redé in da se ohranijo zdravi.

Karbolska kislina prežene garje pri ovcah.

Po skušnjah pomaga karbolska kislina zoper garje ravno tako zanesljivo in stalno, kakor mazila z živim srebrom. Vzame se 0.12 kil karbolske kisline, pa razpuščene in kolikor se dá močne in se zmeša z 0.37 kil repnega olja. S tem se namažejo garjevi deli po tem, ko je odpraskano garjevje. To mazilo pomaga zanesljivo in konča tudi pozneje izlezle garjevnice. Videti je, da na koži in volni ostalo olje tudi še osem do deset dni po mazanji pokončuje iz jajčkov izvaljene garjevnice, kar se pri samem umivanju s karbolsko kislino ne zgodi. S tem mazilom je posebno po striži pastirjem prav lahko, pri čedah pregnati to grdo bolezen.

Trgovinske in obrtnijske zadeve.

Nov volilni red.

Trgovinska zbornica kranjska zborovala je 8. dan junija zvečer v mestni dvorani in imela je v obravnavi izredno važen predmet: Nov volilni red.

Zbornica čutila je uže zdravnej živo potrebo, preurediti sedanji volilni red, skrpan po Vesteneckovih načelih po prejšnji večini v vsakem oziru žalostnega spomina prav nalašč v ta namen, da bi bili za „vse čase“ slovenski narodni trgovci in obrtniki izključeni iz trgovinske zbornice in da bi bila s tem ob enem zagotovljena nemškutarjem večina v kranjskem deželnem zboru.

Dogodbe zadnjih volitev v trgovinsko zbornico so pokazale, da nobeni napravi ni mogoče pota narave preobrniti, da so bile prazne sanjarije Vesteneckove, ker kljub krivičnemu volilnemu redu izvoljeni so bili v trgovinsko zbornico z ogromno večino samo narodni odborniki, in enaka se tudi kaže pri volitvah v deželni zbor, kakor hitro in kedar koli smejo volilci res voliti, to se pravi, prosto izbirati. Z grof Taaffe-ovo vlado nastopile so proste volitve, vsak voli po lastnem prepričanju trgovec, obrtnik, kmet in uradnik; da pa

Vsega skupaj se je od leta 1874. do zdaj nad 100 Ha. Krasa pogozdilo na državne stroške. Na vsaki Ha. sadilo se je blizu 10.000 sadik. Poprek dobil je vsak. delavec na dan 48 do 52 kr. Nasadba 1000 sadik stala je 3 gold. do 3 gold. 25 kr.

Avstrijska trgovinska zadruga za mle-karske izdelke.

(Dalje in konec.)

Da bode mogoče presoditi, v koliko se mlekarstvo v Avstriji more razviti, sežemo po statističnih pripomočkih. Ti nam kažejo, da so nekateri za mlekarstvo ne najbolj ugodni okraji, ki so v zadnjih desetih letih prišli v okrožje železniškega prometa, in jim je bilo po tem omogočeno, svoje mleko prodajati, število krav povikšali za 45%.

Ako se pomisli, da so prej ko ne pri omenjenem povikšanju števila krav vendar-le posebno vdeleženi tikoma pri železnici ležeči deli okraja, da bode pa gotovo prodaja mlekarskih izdelkov splošno vplivala na vse kraje, in pa, da je še dosti krajev, v katerih se bode po spremenjenih razmerah prodaje število krav pomnožilo v še enkrat in v dvakrat toliko, tedaj se ne bode lahko previsoko segalo, ako se trdi, da se bode v prihodnje poprek še pomnožilo za 45%.

Ako se konečno tudi na to ozira, da je mogoče množino mleka, katerega na leto daje zdaj vsaka krava poprek po 984 litrov, pomnožiti na še toliko, tedaj se pokaže, da je mogoče sedanjo pridelovalno moč povikšati skoraj v trikratno. Zdaj daje 100 krav na leto po 984 litrov, skupaj 98.400 litrov, prihodnje bode po 145 krav na leto po 1968 litrov dajalo skupaj 284.160 litrov.

Obračamo se do prihodnjih družbenikov s prošnjo, središče podpirati v spolnovanju njegove naloge z nevtrudljivim izboljševanjem pridelovanja. Mnogo je dela, da se dosežejo izvrstni izdelki napredovalnih dežel (Danske, Holsteinske, Švedske itd.). Po osnovi, katero namerava zadruga, bode mogoče, da se v primerno kratkem času povzdignemo.

Iz popisanih razmer trgov zanašamo se zaupljivo, da bodo tudi naši sosede istega poklica naše podvzetje prijazno sprejeli. Biti bi to znalo povod, da se tudi tam vresničijo enaki nameni. — Koristi pravega pridelovanja bi se po tem toliko uspešneje varovale in toliko bolj otežila zmaga od zapadne strani preteče konkurence.

Gospod minister za poljedelstvo je tudi, dobro vedoč, da se mora na korist izdelovanja za prodajo skrbeti, prej kakor bi država skrbela s sredstvi in napravami, kakor so: mlekarški učenci, mlekarške šole itd., za krepko povzdigo mlekarstva povzročil preteklo poletje skupno mlekarško razstavo v Trstu, in je s to dal prvi nagib „avstrijski trgovinski zadrugi za mlekarške izdelke“, katera se zdaj snuje; zato smemo tudi pričakovati, da se bode poljedelsko ministerstvo za podvzetje gorko zanimalo.

Kmetovalcem tedaj pripada naloga, mogoče storiti zadrugi, z vso močjo delati v dosego stavljenega si namena.

Podpisani izvrševalni odbor vabi s tem k pristopu in prosi izjave o pristopu poslati v začasno pisarno izvrševalnega odbora s sledečim naslovom: „Wien I, Elisabethstrasse 18 (Kanzlei des Generalinspektors Sr. Excellenz des Grafen Trautmannsdorff, Herrn Ad. Halla).“

Izvrševalni odbor avstrijske trgovinske zadruge za mlekarške izdelke.

Pravila

avstrijske trgovinske zadruge za mlekarške izdelke.

§. 1. Zadruga se imenuje: „avstrijska trgovinska zadruga za mlekarške izdelke, vpisana zadruga z omejenim poroštvom“. Sedež svoj ima na Dunaji, sme pa tudi na drugih krajih osnovati podružnice.

§. 2. Podvzetje ima namen:

- a) Prodajo in izdelovanje vsakovrstnih mlekarskih izdelkov za lasten in tuj račun;
- b) povzdigo mlekarstva s trgovinskimi, tehničnimi in drugimi pospeševalnimi sredstvi, ki se ka žejo primerni;
- c) dovoljenje predplač na družabnike;
- d) trgovino in izdelovanje vsakovrstnih mlekarskih priprav in pomočnih tvarin.

§. 3. Družbenik postati sme vsaka samopravna fizična in juridična oseba. Vstop v zadrugo se ima prositi po pismeni izjavi, v kateri je povedati število željenih deležev, potem pa vrsta in množina mlekarskih izdelkov, ki se nameravajo vsak mesec prodajati po zadruzi. Predstojništvo določuje o sprejemu in ga sme tudi odreči, ne da bi navedlo vzrokov.

Izstop je prostovoljen ali ne prostovoljen.

Prostovoljno se more izstopiti: po oddaji deležev družemu, čegar vstop pa je vezan na predstoječe pogoje sprejema; po odpovedi deležev, vendar se v prvih štirih letih poslovanja deleži podvzetja ne smejo odpovedati. Po preteku tega časa smejo družbeniki s koncem vsakega opraviškega leta izstopiti, potem, ko so najmanj pol leta poprej pismeno se odpovedali. Vendar pa še ene leto po izstopu ostanejo poroki enako drugim družbenikom s svoto premoženja odloženo v §. 12.

Neprostopoljen je izstop, ako se ne spolnujejo po družbeniku v smislu pravil prevzete dolžnosti, potem z zgubo državljskih častnih pravic in vsled smrti.

Ako se vkljub pismenega opominja po preteku štirih tednov ne zadosti zamujenim plačilnim dolžnostim, nastopi izključenje in tedaj sme predstojništvo izreči, da so uže dana vplačila zapadla na korist rezervinega zaklada.

Pri slučajih smrti nastopijo dediči v pravice in dolžnosti umrlega, vendar je s predstoječimi pogoji obema deloma pripuščeno razvezati pogodbo.

Ako bi družbenik padel v konkurs ali sicer nezmožen postal, s svojim premoženjem razpolagati, sme predstojništvo izreči izključenje.

§. 4. En delež podvzetja znaša 100 gold. av. v. in nastane z vplačilom družbenikov tako, kakor po sklepu splošnega zbora; obroke razpiše predstojništvo.

Pri tem se pridržuje društvenemu predstojništvu pravica, izdati od deležev podvzetja desetinke, katere se morajo pa popolnem vplačati.

Število prve vrste deležev podvzetja odločuje se na sto tisuč kosov.

Ustanovi se zadruga, kakor hitro je vsaj petdeset deležnikov oglasilo svoj pristop in so podpisali in polno vplačali najmanj pet sto deležev podvzetja.

§. 5. Vsak družabnik je zavezan:

- a) V §. 2. zaznamovane družbene namene v smislu naredeb, katere uvede predstojništvo, pospeševati;
- b) po pristopu nastale dolžnosti vsake vrste spolnovati.

Nasproti pa pristaja:

- a) vsakemu družbeniku brez ozira na višino izgotovljenega vplačila posebna pravica izbora in pravica izbornosti pri splošnem zborovanju s pogoji določenimi v §. 9.;

- b) pravica do posredovanja za boljše mogoče strževanje doposlanih mlekarskih izdelkov, in
- c) pravica do onega dela dobička od podvzetja, kateri se, primerno z izgotovljenim vplačilom, po razmeri vsakokratnega sklepa občnega zbora razdeli na posamezne deleže podvzetja.

Ni pa izključeno, da občni zbor po predlogu predstojništva sklone razdeliti en del dobička po vrednosti doposlanega blaga.

§. 6. Reservni sklad, kateri se ima ustanoviti, ima namen, pokriti zgube podvzetja, ako bi se pripetilo, da se s tem zagotovi stalna konkurenčna moč podvzetja in s tem nepretrgano mlekarsko delovanje družbenikov.

Sklada se z nakazanimi deset odstotki dejanskih vplačil, z drugimi vplačili odločenimi po občnem zboru in z zapadlimi deli vplačili družbenikov.

Reservni zaklad oskrbuje se posebej in se nalaga plodovito tako, kakor sklone občni zbor.

Za slučaj razpusta zadruga ima zadnji občni zbor skleniti, v kaj naj se obrne oni del rezervinega zaklada, ki je na razpolaganje.

§. 7. Sklep računa (bilanca) ima se sestaviti po obstoječih postavnih in knjigovodskih pravilih, in se ima va-nj sprejeti:

Med dolgovino: vloge podvzetja družabnikov, dolgovi zadruga, rezervni zaklad z nadrobnostimi dohodkov, iz katerih se je sestavljal, in pa, ako so, za prihodnje leto sprejeti obresti;

med imovino: vrednost inventarja, blagajnična gotovina, združinski vrednostni papirji in zaloge blaga, plačila, ako bi bile dane za prihodnje leto, kakor tudi tirjatve nepovrnjenih predplač itd.

O tem, kako naj se obrne dobiček, odločuje občni zbor.

Ako bi bile zgube, ima se primanjka, katere letni dohodki ne pokrijejo in katera se ima začasno založiti iz rezervinega zaklada, in samo po sebi tudi ono, kar bi rezervni zaklad ne pokrila, imajo jih nositi družbeniki v razmeri njihovih družbenih deležev (§. 12.).

Ako bi se v teku gospodarske dobe vsled zgub kazali deleži podvzetja s polovico vse svote obremenjeni, tedaj ima predstojništvo brez zamude sklicati izredni občni zbor, kateri ima sklepati o daljnem postopanju, potem, ko se mu je poročalo o delovanju podvzetja.

§. 8. Predstojništvo obstaja iz predsednika, enega podpredsednika in pet predstojniških svetovalcev, katere občni zbor izbira za dobo treh let.

Občni zbor na dalje voli za dobo enega leta tri namestnike predstojniških svetovalcev, kateri se za slučaj izstopa predstojniškega svetovalca po vrsti prejetih glasov, pri enakoglasnosti pa po žrebanji v predstojništvo pokličejo.

Udje predstojništva izkazujejo se z zapisnikom občnega zbora o volitvi.

Predstojništvo je sklepčno, ako so razun predsednika ali pa podpredsednika navzoči vsaj še trije udje poprej.

V predstojništvo voliti se sme vsak za glasovanje opravičen družbenik. Vendar pa imajo oni družbeniki, kateri po najmanj 50 družbenih deležev popolnem vplačajo, osobno predpravico, zahtevati večino v predstojništvu.

Firma zadruga podpisuje se tako, da pod podpisano ali po komurkoli pisano firmo zadruga doda svoj podpis predsednik, ali pa, ako bi bil on zadržan, podpredsednik, in en svetovalec predstojništva dodajo svoj podpis.

Pravico za s podpis firme pa sme predstojništvo tudi enemu ali več uradnikom zadruga podeliti, kateri

potem podpisujejo z dostavkom „p. p.“ (vsled pooblastila)

Predstojništvo ima zadruga pred sodnijami in zunaj sodnij zastopati in je zadruga po pravnih činih po njem v njenem imenu sklenjenih opravičena in vezana.

Predstojništvo samostojno vodi opravila zadruga po določbah postave in pričujočih pravil, v kolikor ravno po teh ni vezano na pritrjenje občnega zbora. Ono namestuje za zadruga uradnike in služabnike in ima skrbeti za redno gospodarstvo podvzetja, za pravilno vpisovanje v zapisnike, knjige in za redno sestavljanje računov ter da se ob pravem času pregledajo.

Prepire med družabniki iz razmere zadruga nastale poravnava predstojništvo, ne da bi bila dopuščena pravda.

Udje predstojništva, ki v tej lastnosti ravna presegajoči meje svojega posla ali pa določbe postave in teh pravil, so osobno in skupno poroki za škodo, ki bi vsled tega nastala.

O obravnavah predstojništva ima se pisati zapisnik. Ta je, v kolikor zadeva nameščenje uradnikov ali služabnikov, njihovo izkazilo.

§. 9. Občni zbor vodi po splošnih parlamentarnih pravilih predsednik, in ako bi bil ta zadržan, podpredsednik.

Pri vsakem ne posebej določenem glasovanju odločuje absolutna večina navzočih glasovnih pravic, pri enakem številu glasov odločuje glas predsednikov.

Za vsakih pet deležev podvzetja more se v lastnem imenu ali imenu pooblastila po družbenikih izvrševati enoglasovna pravica.

Posebemu glasovanju sta prihranjena: prememba pravil in sklep o likvidaciji in razpustu zadruga. V obeh slučajih mora biti vsaj tretjina vseh glasovnih pravic in se mora sklep skleniti z večino dveh tretjin.

Vsako leto ima predstojništvo v prvem polletju sklicati redni občni zbor, kateri se ima, kakor vsak drug občni zbor, vsaj 14 dni poprej z dnevnim redom vred naznaniti družbenikom. Enako se smejo po predstojništvu sklicevati po potrebi; ono jih pa mora sklicati, ako ga zahteva desetina družbenikov z navedenimi vzroki v vlogi, katero so podpisali.

Vsak občni zbor, v katerem se ne sklepa o zadevah v tretjem odstavku tega paragrafa zaznamovanih je sklepčen brez ozira na število zastopanih glasovnih pravic.

Noben deležnik občnega zbora ne sme skupaj izvrševati več kot sto lastnih in pooblastenih glasovnih pravic.

Ako bi bil občni zbor, v katerem je sklepati o zadevah v tretjem oddelku tega paragrafa navedenih, nesklepčen, tedaj je v osmih dneh za rešitev ravno tistega dnevnega reda sklicati nov občni zbor, ki je sklepčen brez ozira na število zastopanih glasovnih pravic; vendar je k sprejetju teh sklepov tudi v tem občnem zboru treba dveh tretjin večine zastopanih glasovnih pravic.

V sklepanje smejo se dopustiti samo oni predmeti, ki so v sklicovnem oglasu. — Izvzet od tega je vendar sklep o predlogu v zboru stavljenem, da naj se skliče izredni občni zbor.

§. 10. V delokrog občnega zbora spadajo:

- a) volitev udov predstojništva, njihovih namestnikov in preglednikov računov;
- b) odobrenje poročila o delovanju in računov;
- c) prememba določeb pravil in odobrenje opravnega reda;
- d) nagrada za poslovnike;
- e) razdelitev podvzetnega dobička in zalaganje rezervinega zaklada;

- f) razsojevanje o vseh pritožbah, vloženih zoper poslovanje in sklepe predstojništva;
- g) določitev najvišje svote, katera se sme vzeti na posodo;
- h) določitev pogojev predplač za družbenike;
- i) določitev pravil, po katerih je plodovito nalagati gotovina blagajnice in rezervinega zaklada, in
- k) razpust in likvidacija zadruga.

§. 11. Vsi razglasi izhajajoči od zadruga razglašajo se po „Wiener Zeitung“ in po potrebi po primernih deželih listih.

§. 12. Vsak družabnik je za slučaj konkurza ali likvidacije zadruga za nje zaveze porok ne samo s svojim deležem podvzetja, temveč tudi še z daljno svoto v višini onega deleža (§. 76 postave od 9. aprila in 21. maja 1873. o pridobninskih in gospodarskih zadrugah).

§. 13. Ta pravila in tako tudi vsaka njihova sprememba se vpiše v zapisnik zadrug c. k. trgovinske sodnice na Dunaji.

§. 14. Vpis zadruga preskrbeti ima prvoizvoljeno predstojništvo.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Gredoč od sv. Andreja naprej šli smo memo dveh cerkva, namreč memo sv. Magdalene in sv. Ludovika, francoskega kralja; pa bili ste obe zaprti; toraj ji nismo mogli ogledati. Po dogovoru sošli smo se zdaj z g. rojakom P. Benedičičem, in v njegovem tovarštvu podali se proti drugemu preimenitnemu svetišču, proti „Pantheon-u“. Zgodovina te zgradbe je, kakor starodavna, tako tudi velesloveča. Je ona namreč gledé stavbe najstarejša veža Božja ne le Rima, ampak celega sveta. Ozmimo se toraj tudi mi v njeno starodavnost. Pomuditi se hočemo najprej pri obliki. Nekdanjim Rimljanom priljubljene so bile posebno okrogle stavbe, za katerih izobokanje so bili oni tako umetni, da je segalo to prav pogostno celó čez meje drzovitosti. Najveličastnejši spominek tacihi stavb je „Pantheon“; on je pa ob enem tudi najbolj ohranjena zgradba starega Rima. Na čelu (Fries) njegove zunanje lope brati je (sicer uže nekako težko) starodavni napis:

M. AGRIPP L. F. COS. TERTIUM FECIT

(po naše: Markus Agrippa, sin Lucija [Lucius] vtemeljil je to stavbo za časa tretjega konzulata). Izvršitev te stavbe spada v 27. leto pred Kristusom. Agrippu bil je cesar Avgust posebno prijazen in naklonjen. Eni trdijo, da je bil tudi cesarjev zet. Gotovo pa je, da je on (Agrippa) vporabljeval svoj vpliv na cesarja v posebni prid in blagor glavnega mesta in naroda. Prvotni namen njegov bil je, pozidati maščevalnemu Jupitru veleslaven tempelj, va-nj postaviti Avgustovi kip, ter zgradbi dati cesarjevo ime. Al on (cesar) prepovedal si je to dvojno čast; toraj je Agrippa postavil v svetišče kip Julija Cesar-a in malike njegove rodbine; kipa ljubljene cesarja in svojega lastnega pa v veliki duplini zunanje lope tik vhoda. Ime „Pantheon“ (vseh bogov tempelj) izpeljujejo oni od tod, ker je bil res posvečen vsem paganskim malikam; drugi pa, ker ima okroglo, s kupljo izbokano obliko, tedaj podobo nebesnega oboka. Velikansko zunanjo lopo, do katere je peljalo nekdanj šest stopnic navkreber, zdaj pa gre pot naravnost v njo, podpira 16 orjaških stebrov iz sivkastega in rudečkastega egipčanskega marmelja. Vsak

je vsekán iz enega samega kosa; visoki so po 11 metrov. Ti stebri delajo tri ladije. V osredji stranskih dveh ste videti še duplini, kjer sta stala kipa Avgusta in Agrippe; skoz srednjo ladijo pelje vhod v znotranjo svetišče. Velika in težka bronasta vrata so še vedno ona, ki so zapirala nekdanji paganski tempelj.

Ker se nahajamo v duhu še zunaj svetišča, naj povemo, da se nekateri spodtikujejo nad malima nizkima stolpičema, katera je pod papežem Aleksandrom VIII. prizidal čelu Pantheona zidarski mojster Bernini; hudomušnim Rimljanom bila sta pa koj iz pričetka tako malo po volji, da so ju nazivali „Berninova oslovka ušesa“. Vendar, ako so se hoteli cerkvi omisliti zvonovi, moral se je zá-nje priskrbeti tudi prostor, in če se je bil eden ali več zvonikov prizidal kam drugam, bi bilo to zunanosti Pantheona še gotovo na večjo kvar.

Vstopimo zdaj v znotranje prostore Pantheona. Oj! kolika veličastnost gledé stavbe! kolika krasota gledé znotranjega kinča in dragocene oprave! Cerkev je popolnem okrogla, obok njen je velikanska kuplja. Razmere vse stavbe so: višava zidovja do obrobka (Gesims) je enaka višavi kuplje (od obrobka naprej); vsa višava od tal do vrhunca kuplje pa enaka širjavi cerkve, na vse strani baje po 42 metrov. Zidovje, to je, stene Pantheona, ima debelosti 6 metrov. Vrvnato je vanjga sedmero duplin (Nischen), ki so zaporedoma ena okroglasta, druga štiriogelna. V njih stali so nekdanj paganski maliki. Med te dupline je dalje prislonojeno ob zidu še osmero prelepih, na stebre oprtihi kapel, ki so tudi služile kot stališča za razne kipe. Po vseh teh prostorih stojijo zdaj prekrasni altariji. Poleg tega je pa svetišče opasano okrog in okrog po visokih dragocenih stebrihi, stene in kupeljni obok pa oblečene v prelepi marmelj in raznovrstne zidarsko-umetne olepšave. Kakor marsikako rimsko svetišče, tudi to natančno za popisati ni. Vrh kuplje ni, kakor navadno pri stavbah te vrste, kronan s tako zvano svetilnico (Laterne); ampak prosto je odprt, nepokrit. Širjava tega okroglega okna meri poprek 8 metrov, in mogočna svitloba dohaja edino le skoz njega v znotranje prostore, ter se razdeluje tako enakomerno in harmonično po vseh delih čudapolne stavbe, da se reči zamore: povsod enaka svitloba, povsod enaka senca. Nekaki sveti, nadzemeljski mir dije po teh prostorih, ki dušo blaži, povzdiguje in krepcá. Dobrodejni čut, ki v tem svetišču prešinja človeško notranjost, se pač popisati ne dá, in najde se jih dovolj, ki trdijo, da Pantheon gledé dušnih vtisov prekosi celó vatikansko baziliko. In kar je še nekaj posebnega pri tem svetišču, je to, da se ono vidi in dozdeva vsakemu večje in obširnejše, kot je v resnici; med tem, ko je v Št. Peterski baziliki to ravno nasprotno, kar sem tudi o svojem času uže nekaj omenil.

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

V spomin

dr. Jan. viteza Bleiweisa-Trsteniškega.

Spisal Jos. Cimperman.

(Dalje.)

VIII.

Dragi gospod Cimperman!

Danes pridem do Vas z važno prošnjo. Da je res važna, kaže Vam uže težka priloga, to je Koseskega